

Investigating the sense of belonging to the school in the post-corona era – The Case: Second year of elementary

Mehdi Mohammadi¹ , Reza Naseri Jahromi² , Solmaz Khademi³ , Marziehe Mesgarpoor⁴ , Parastoo Nabiee⁵

¹ Professor of Educational Management and Planning Department, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran

² Graduated with a PhD in Curriculum Planning from the Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University

³ Graduated with a PhD in Curriculum Planning from the Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University

⁴ Ph. D. Student of Curriculum Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad

⁵ PhD. Student of Curriculum Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran

[10.22080/dc.2024.26835.1071](https://doi.org/10.22080/dc.2024.26835.1071)

Date Received:

March 4, 2024

Date of sent to Review:

March 7, 2024

Date Revised:

April 8, 2024

Date Accepted:

April 30, 2024

Keywords:

sense of belonging, teacher, student, second grade, school, post-Corona

Abstract

Introduction and purpose: The general purpose of this study was to investigate the sense of belonging to the school in the post-corona era. This study was part of the qualitative designs and of the type of qualitative multi-methods. The participants in this research were all the teachers and students of the second primary school in Shiraz in the academic year 1401-1402. To select the participants, a targeted approach, a targeted sampling method, of the type of desirable items was used until theoretical saturation was reached, which was finally achieved by interviewing 25 teachers and drawing 12 students. The study data was collected by semi-structured interviews for teachers and analysis of students' drawings. Data analysis was done using two methods of theme analysis and image analysis. The validity of the data was determined by using the techniques of reliability and transferability through researchers' self-review and data alignment, and reliability was determined by carefully guiding the flow of information collection and researchers' alignment. In the findings section, we found 11 basic themes by examining teachers' and students' interviews and 21 basic themes by examining students' drawings. Finally, the organizing themes related to the sense of belonging of teachers and students in the era after the Corona crisis were classified in the form of four main themes of the dimensions of the sense of belonging in students, the factors that create the sense of belonging by the teacher, the factors that create the feeling of not belonging in the school and trusted people, and the personality characteristics of those people. The students of a country are considered to be the future builders of that society and the issues related to them should be considered more carefully. In addition to the individual and social factors that affect students' education, it is one of the most important factors of the school environment. If schools can meet the main needs of teenagers, they will create a sense of belonging to the school in their students. Events at school can cause students to feel a lack of belonging and cause them to experience unpleasant academic emotions and emotions at school and reduce their belonging to school, friends and teachers.

*Corresponding Author: Reza Naseri Jahromi
Address: Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University

Email: dr_rnaseri@hotmail.com

واکاوری حس تعلق به مدرسه در دوران پسا کرونا-مورد مطالعه: دوره دوم ابتدایی

مهدی محمدی^۱ ID، رضا ناصری جهرمی^{۲*} ID، سولماز خادمی^۳ ID، مرضیه مسگرپور^۴ ID، پرستو نیبی^۵ ID

۱ استاد بخش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
۲ دانش آموخته دکتری مطالعات برنامه درسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
۳ دانش آموخته دکتری مطالعات برنامه درسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
۴ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۵ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

doi [10.22080/dc.2024.26835.1071](https://doi.org/10.22080/dc.2024.26835.1071)

چکیده

مقدمه و هدف: هدف کلی از انجام این مطالعه، واکاوری حس تعلق به مدرسه در دوران پسا کرونا بوده است. این مطالعه جزء طرح‌های کیفی و از نوع چند روشی کیفی بوده است. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش تمامی معلمان و دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بودند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از رویکرد هدفمند، روش نمونه‌گیری، هدفمند از نوع موارد مطلوب تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شد که در نهایت از مصاحبه با ۲۵ معلم و تحلیل نقاشی ۱۲ دانش‌آموز حاصل گردید. داده‌های مطالعه با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته از معلمان و نقاشی دانش‌آموزان گردآوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از دو روش تحلیل مضمون و تحلیل تصویر انجام شد. اعتبار داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های اعتبارپذیری و انتقال‌پذیری از طریق خودبازبینی پژوهش‌گران و هم‌سوسازی داده‌ها و اعتمادپذیری با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران تعیین شد. در قسمت یافته‌ها با بررسی مصاحبه‌های معلمان و دانش‌آموزان به ۱۱ مضمون پایه و با بررسی نقاشی دانش‌آموزان به ۲۱ مضمون پایه دست یافتیم که با جمع‌بندی مضامین مستخرج از مصاحبه‌های معلمان و مضامین حاصله از نقاشی دانش‌آموزان و حذف موارد مشترک، در نهایت مضامین سازمان‌دهنده مرتبط با حس تعلق معلمان و دانش‌آموزان در دوران پس از بحران کرونا در قالب چهار مضمون اصلی ابعاد حس تعلق در دانش‌آموزان، عوامل ایجادکننده حس تعلق توسط معلم، عوامل ایجادکننده احساس عدم تعلق در مدرسه و افراد مورد اعتماد و خصوصیات شخصیتی آن افراد طبقه‌بندی گردید. دانش‌آموزان یک کشور آینده‌سازان آن جامعه محسوب می‌شوند و مسائل مربوط به آن‌ها باید با دقت بیشتری مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر عوامل فردی و اجتماعی که بر تحصیل دانش‌آموزان تأثیر دارد، یکی از مهم‌ترین عوامل محیط مدرسه می‌باشد. مدارس در صورتی که بتوانند نیازهای اصلی نوجوانان را برآورده نمایند، باعث احساس تعلق خاطر یا احساس تعلق به مدرسه در دانش‌آموزان خود می‌شوند، تعلق دانش‌آموزان به مدرسه با پیامدهای مهم زیادی در افراد و جامعه در ارتباط است و در غیر این صورت بروز اتفاقات در مدرسه می‌تواند موجب احساس عدم تعلق در دانش‌آموزان شده و موجب گردد که احساسات و هیجانات تحصیلی ناخوشایندی را در مدرسه تجربه کرده و تعلقشان به مدرسه، دوستان و معلمان کاهش پیدا کند.

تاریخ دریافت:

۱۴ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ ارسال به داور:

۱۷ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ اصلاح:

۲۰ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

حس تعلق؛ معلم؛ دانش‌آموز؛ دوره دوم ابتدایی؛ مدرسه؛ پسا کرونا.

* نویسنده مسئول: رضا ناصری جهرمی

آدرس: دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
ایمیل: dr_rnaseri@hotmail.com

۱ مقدمه

هدف این است که روحیه دانش‌آموزان خود را با کلمات و زبان بدن که برای همه برانگیزاننده و پذیرنده است بالا ببرند و با توجه به تفاوت‌های فردی از تکنیک‌های مختلف برای یادگیری استفاده کنند. هیچ کس انتظار ندارد که معلمان تمام مسؤولیت شکل‌گیری آینده آموزش و پرورش را بر عهده بگیرند. اما آن‌ها نقش مهمی در کمک به دانش‌آموزان از هر سطح اجتماعی و اقتصادی ایفا می‌کنند تا در این شرایط دشوار کار کنند و بهترین عملکرد خود را ارائه دهند (هدایتی و رودبارکی، ۲۰۲۲).

به اعتقاد پورکی و نواک^۳ (۱۹۹۶) ایجاد جو صمیمانه، روحیه مشارکتی و انتظارات منطقی و مثبت از عواملی هستند که در پیدایش حس تعلق در معلمان و دانش‌آموزان نقش مهم و اساسی دارد. در این راستا آلسچ و نیایر^۴ (۲۰۲۰) بیان می‌کنند که نگرش، رویکرد فردی، ویژگی‌های معلم، تکنیک‌های تدریس و یادگیری مؤثر می‌تواند از عوامل تاثیرگذار بر تقویت حس تعلق در دانش‌آموزان و معلمان محسوب شود.

حس تعلق یکی از نیازهای اساسی انسان است که در هرم نیازهای مازلو نیز بعد از نیازهای فیزیولوژیکی و امنیت قرار می‌گیرد. احساس تعلق به صورت عمومی عبارت است از توصیف کیفیت ارتباطات در سطح جامعه و به صورت اختصاصی نیز کیفیت ارتباطات و احساس همبستگی با محیط مدرسه، معلمان و کادر آموزشی و همسالان و... تعریف کرده‌اند. البته مک نیلی^۵ و همکاران، ۲۰۰۲: واس^۶ و همکاران، ۲۰۱۵: گودناو^۷، ۱۹۹۳ آن را به عنوان حس مورد پذیرش واقع شدن، احساس امنیت در جمع یا گروه، ارزشمند شمرده شدن و مورد تشویق قرار گرفتن توسط دیگران در محیط کلاس درس و فعالیت‌های کلاسی بیان کردند. همچنین

همه‌گیری کووید ۱۹ منجر به پیدایش بزرگ‌ترین اختلال در آموزش تاکنون شده است. در اواسط ماه ژوئیه ۲۰۲۰، مدارس در بیش از ۱۶۴ کشور جهان بسته شد و بیش از یک میلیارد دانش‌آموز را تحت تأثیر قرار داد (گوترش^۱، ۲۰۲۰). با توجه به پاندمی ویروس کرونا، آموزش و پرورش در همه مقاطع از سال ۲۰۲۰ تا کنون متزلزل گشته است. حداقل ۴۰ میلیون کودک در سراسر جهان در مقطع حساس ابتدایی از تحصیل و آموزش بازمانده‌اند. از طرفی عدم قطعیت، پیچیدگی و تردید جهان در حال افزایش است؛ همه ما از این تصور غافل بودیم که در عرض چند ماه یک بیماری همه‌گیر می‌تواند به طور ناگهانی تغییرات شگرفی را رقم بزند که لایه‌های متعدد این اختلال پیامدهای مهمی در کوتاه‌مدت و بلندمدت به همراه خواهد داشت (آیینگار^۲، ۲۰۲۰).

اکنون با انجام واکسیناسیون عمومی و پشت سرگذشتن تدریجی بحران کرونا و بازگشایی مجدد مدارس، ما در لحظه تعیین‌کننده‌ای برای کودکان جهان هستیم. ما قبل از همه‌گیری با یک بحران یادگیری مواجه بودیم و اکنون ما با یک فاجعه نسلی روبه‌رو هستیم که می‌تواند پتانسیل نهفته انسانی را هدر دهد و چندین دهه پیشرفت را تضعیف و نابرابری‌های ریشه‌دار را تشدید کند. از آنجایی که مرکز هر فرآیند آموزشی، ایجاد رابطه مؤثر بین دانش‌آموز و معلم است و با توجه به دوری دانش‌آموزان و تضعیف حس میل و اشتیاق دانش‌آموزان در رابطه با حضور مجدد در کلاس‌های درس؛ معلمان نمی‌توانند همه مشکلات ناشی از همه‌گیری کرونا را در دانش‌آموزان خود برطرف کنند، اما اقدامات اساسی وجود دارد که آن‌ها می‌توانند انجام دهند. معلمان می‌توانند از دانش‌آموزان خود در بعد از همه‌گیری، حمایت عاطفی بیشتری کنند.

⁵ McNeely

⁶ Vas

⁷ Goodnav

¹ Guterres

² Iyengar

³ Purkey & Novak

⁴ Alesech & Nayar

و در مدرسه حضور فیزیکی نداشتند. بر اساس این، با توجه به اینکه پژوهش در این زمینه اندک و پراکنده است، این مطالعه به واکاوی حس‌تعلق به مدرسه در دوران پسا کرونا پرداخت. یافته‌های مطالعه حاضر می‌تواند به مسؤولان آموزشی در خصوص طرح‌ریزی برنامه‌های مناسب جهت ایجاد و تثبیت حس‌تعلق پذیری معلمان و دانش‌آموزان مؤثر واقع شود.

۲ روش‌شناسی

این مطالعه جزء پژوهش‌های کیفی و از نوع چند روشی بوده که از دو طرح پدیدارشناسانه و تحلیل محتوا استفاده شده است. در مرحله پدیدارشناسی از الگوی هفت مرحله‌ای کلایزی^۵ (۱۹۷۸) و در مرحله تحلیل محتوا از تحلیل مضمون و تحلیل تصویر استفاده شده است.

مشارکت‌کنندگان در این مطالعه تمامی معلمان و دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از رویکرد هدفمند، روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع موارد مطلوب تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شد. روش گردآوری داده‌های مطالعه، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای معلمان و نقاشی برای دانش‌آموزان بود که پس از طراحی سؤال‌ها به صورت حضوری مطرح گردید. پیش از مصاحبه هم برای دانش‌آموزان و هم معلمان ابتدا، توضیحاتی در مورد احساس‌تعلق و نمودهای آن داده شد. سپس به آنان اطمینان داده شد که پاسخ‌هایشان کاملاً محرمانه بود و اطلاعات به صورت گروهی و بدون ذکر نام و حتی مشخصات آنان منتشر می‌شود. پاسخ‌های ارائه شده به صورت صوت و نقاشی در قالب یک مجموعه کلمه به کلمه عیناً پیاده‌سازی و تجمیع شد.

لئو^۱ و همکاران، ۲۰۲۰: گامدام^۲، ۲۰۱۶ حس‌تعلق را احساسی که دانش‌آموزان نسبت به مدرسه یا دوستان و معلمان خود دارند، عنوان می‌کنند که این احساس از نظر کارچر، هولکامب^۳ (۲۰۰۸) به عنوان اعمالیست که باعث سازگاری دانش‌آموز در یک مکان یا در انجام یک فعالیت می‌شود.

تعلق، یک پدیده عاطفی «پیچیده و چند وجهی» است که وقتی دانش‌آموزان در مدرسه احساس تعلق نمی‌کنند، می‌تواند در انگیزه، مشارکت، پیشرفت تحصیلی و میزان حضورشان خلل ایجاد کند. یافته‌ها نشان می‌دهند که احساس تعلق عوامل بسیاری را شامل می‌شود، در این راستا آن، کرن، ولا-برودریک، هاتی و واترز^۴ (۲۰۱۸) معتقدند که مدارس فرصت‌های منحصر به فردی را برای بهبود تعلق کودکان مدرسه‌ای ارائه می‌کنند که می‌توان به مواردی همچون انگیزه تحصیلی، ثبات عاطفی، ویژگی‌های شخصی، حمایت والدین، حمایت همسالان، حمایت معلم، جنسیت، نژاد و قومیت، فعالیت‌های فوق برنامه و محیطی اشاره نمود. بر اساس این، معلم می‌تواند با ایجاد حس توانمندی و ارزشمندی در دانش‌آموزان و پرورش مهارت‌هایی مانند برقراری ارتباط مؤثر از سوی معلم و دانش‌آموز، داشتن روحیه مناسب، ایجاد آموزش دلپذیر، مهارت گوش‌دادن مؤثر، صراحت داشتن نسبت به خود و دیگران، رعایت انضباط معقول، داشتن روحیه مناسب در مواجهه با مسائل، زمینه‌ساز ایجاد حس‌تعلق در خود و دانش‌آموزان در دوران پسا کرونا باشند (خرمیزی و نورآبادی، ۲۰۲۱).

با توجه به مطالب فوق و نقش مؤثر احساس تعلق‌پذیری معلمان و دانش‌آموزان در آموزش، باز هم امروزه مشاهده می‌شود که در دانش‌آموزان، بلاخص در دوره ابتدایی حس‌تعلق چندانی وجود ندارد، مخصوصاً در دوران پسا کرونا که دانش‌آموزان چند مدت تجربه آموزش‌های مجازی را کسب کردند

⁴ Allen, Kern, Vella-Brodrick, Hattie & Waters

⁵ Colaizzi

¹ Leo

² Gamdam

³ Karcher & Holcomb

تربیت بدون اطلاع از نحوه ادغام مضامین ایجاد شده توسط پژوهش‌گران حاضر، اقدام به دسته‌بندی مفاهیم نموده سپس با نتایج ارائه‌شده توسط پژوهش‌گران مقایسه شده است. در نهایت با توجه به تعداد مفاهیم ایجاد شده مشابه و متفاوت، ضریب کاپا برابر با ۰/۸۸ محاسبه شده است که نشان می‌دهد نتایج مطالعه، از قابلیت اطمینان زیادی برخوردارند. با مستندسازی از تمام فرآیندها، رویه‌ها و تغییرات در روند کار و نتایج صورت پذیرفت؛ لذا از اعتبار توصیفی، تفسیری، نظری و پراگماتیک برخوردار می‌باشد (سندلوفسکی و باروسو^۴، ۲۰۰۷).

۳ یافته‌ها

با مطالعه و تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده، همه ایده‌های مستقل در قالب ۳۰ مضمون شناسایی شدند. در صورت وجود بخش‌هایی با مضامین مشابه در پاسخ‌های قبلی، از همان مضمون قبلی اختصاص داده شده به عنوان شواهد مفهومی استفاده شد. هر یک از نقاشی‌های دانش‌آموزان بر اساس مؤلفه‌های تعلق به مدرسه بررسی و تحلیل گردید. در این گام از تحلیل، موارد مشابه به‌دست‌آمده از نقاشی‌ها دسته‌بندی و موارد تکراری در بین آن‌ها حذف شده و مضامین مربوطه شناسایی شدند. با جمع‌بندی مضامین مستخرج از مصاحبه‌های معلمان و مضامین حاصله از نقاشی دانش‌آموزان و حذف موارد مشترک، در نهایت مضامین سازمان‌دهنده مرتبط با حس تعلق معلمان و دانش‌آموزان در دوران پس از بحران کرونا در جدول ۱ ارائه گردیده است:

هر یک از معلمان و دانش‌آموزان پاسخ‌های خود را ارائه نمودند. چنانچه پاسخی نیاز به توضیحات تکمیلی داشت، مجدداً مطرح و ابهامات ایجاد شده مرتفع گردید. برای اطمینان از صحت تفسیر و برداشت پژوهش‌گران از اظهارات هر شرکت‌کننده، با ایشان مجدداً تماس گرفته و صحت تفسیرها با نظری بررسی و در صورت نیاز تغییرات لازم انجام شد. اطلاعات پس از ۲۵ مصاحبه با معلمان و ۱۲ نقاشی دانش‌آموزان اشباع گردید. در نهایت، تمامی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان در قالب یک مجموعه، کلمه به کلمه و عیناً جمع‌شد و مبنای تحلیل قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از دو روش صورت پذیرفت:

۱) روش تحلیل مضمون^۱: در این روش، مضامین شناسایی شده مجدداً در جلسه بحث گروهی متمرکز مورد بررسی قرار گرفتند و با استفاده از رویکرد توافق محور بر مضامین اصلی و فرعی شناسایی شده توافق حاصل گردید.

۲) روش تحلیل تصویر^۲: واحد تحلیل تصاویر و مضامین مرتبط با موضوع تعلق به مدرسه گفته شده است.

اعتبار داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های اعتبارپذیری و انتقال‌پذیری از طریق خودبازبینی پژوهش‌گران و هم‌سوسازی داده‌ها و اعتمادپذیری با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران تعیین شد (لینکلن و گابا^۳، ۱۹۷۸) همچنین برای اطمینان بیشتر از روش توافق بین دو کدگذار و ضریب کاپا استفاده شده است. بدین صورت که پژوهش‌گر دیگری در حوزه تعلیم و

³ Lincoln & Guba

⁴ Sandelowski & Barroso

¹ Thematic Analysis

² Image Analysis

جدول ۱. مضامین سازمان‌دهنده مرتبط با حس تعلق معلمان و دانش‌آموزان در دوران پس از بحران کرونا

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
حس تعلق معلمان و دانش‌آموزان در دوران پس از بحران کرونا	ابعاد حس تعلق در دانش‌آموزان	علاقه‌مندی به مدرسه
		وابستگی
		مالکیت
		کمک کردن به مدرسه
		تعهد به قوانین و مقررات مدرسه و اجرای آن‌ها
	عوامل ایجادکننده حس تعلق توسط معلم	تدریس با عشق
		بازی کردن در کلاس درس
		رابطه عاطفی معلم با دانش‌آموزان و دانش‌آموزان با یکدیگر
		با محبت و مهربان بودن
		توجه معلم به دانش‌آموزان و صحبت کردن با وی
	عوامل ایجادکننده احساس عدم تعلق در مدرسه	علاقه به یادگیری دروس
		خاطره بد در روز اول مدرسه در کلاس اول
		دعوا با دوستان
	افراد مورد اعتماد و خصوصیات شخصیتی آن افراد	درس نخواندن و امتحان
		معلم
مدیر		
پدر و مادر		
دوستان		
مهربانی		
شریک در بازی‌ها		
کمک کردن		

بداریم و در قبال مدرسه می‌بایست همه وسایلیش را خوب نگهداری کنیم (مصاحبه‌شونده شماره ۸). به علوم و آزمایش‌ها و نقاشی علاقه‌مندم چون از بچگی دوستشون داشتم (مصاحبه‌شونده شماره ۱)، ورزش هنر فارسی (مصاحبه‌شونده شماره ۲)، خواندن چون برای مثال ریاضی توی زندگی به دردمون می‌خوره (مصاحبه‌شونده شماره ۳)، کلاً همیشه دوست دارم علمم زیاد بشه کتاب خوندم رو دوست دارم (مصاحبه‌شونده شماره ۴)، درس ریاضی و درس خوندم به من کمک میکنه که آدم موفق بشم

شواهد مفهومی برخی از مفاهیم پایه به شرح زیر می‌باشد:

علاقه‌مندی به مدرسه

حس تعلق به مدرسه یعنی من مدرسه رو دوست دارم (مصاحبه‌شونده شماره ۱)، تعلق یعنی مال ایران هستم مثلاً به چیزی که حس تعلق دارم یعنی خیلی اون رو دوست دارم و اون برای من (مصاحبه‌شونده شماره ۲)، یعنی مدرسه را دوست دارم و اون مدرسه مال من (مصاحبه‌شونده شماره ۶) به مدرسه کمک کنیم یعنی وظیفه‌شناس باشیم مدرسه را دوست

میکنه در امتحان یعنی سؤالی که نمیدونیم جواب میده (مصاحبه‌شونده شماره ۹)، درس دادن و موقعی که متوجه نشدیم دوباره توضیح دادن (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰).

نقش معلم

دلداری می‌داد باهامون صحبت میکنه درباره اخلاق (مصاحبه‌شونده شماره ۱)، توی بغل میگیره که گریه نکن عزیزم و ما رو دلداری میده مثال من حالم بد شد منو برد توی دفتر و چای نبات داد (مصاحبه‌شونده شماره ۲)، مثلاً اگر یکی از دوستانم ناراحت باشه با صحبت کردن بهش دلداری میده بهش میگه آرامش بهترین چیزی که میتونی به خودت بدی (مصاحبه‌شونده شماره ۳)، اگر مشکل درسی داشتیم کلاس میذاشت یا به ما یاد می‌داد مشکل غیر درسی داشتی معلم دعوا نمی‌کرد و سعی می‌کرد و مار و آشتی بده و باهامون صحبت کنه (مصاحبه‌شونده شماره ۴)، اگر ما اشتباه کرده باشیم باهامون صحبت میکنه (مصاحبه‌شونده شماره ۶)، ازمون سؤال میپرسه یا این که میگه فلانی بیا پای تخته جواب و سوال رو بگو اگر سؤالی داریم بهمون جواب میده وقتی ما مشکل داریم کمکمون میکنه و بهمون میگه که هر روز یک صفحه از همون درس بنویس یا بخون و میگه از خودمون سؤال بپرسیم. اگر مشکلی داشته باشه میره بهش میگه چرا ناراحتی و اگر مشکل شو گفت خانم راهنمایش میکنه (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ و ۷).

همچنین، سه نمونه نقاشی دانش‌آموزان و تحلیل‌های مرتبط در اشکال ۱ و ۲ ارائه گردیده است:

(مصاحبه‌شونده شماره ۵)، درس فارسی را دوست دارم چون داخل شعر و داستان داره و کلمه‌های زیادی یاد می‌گیرم (مصاحبه‌شونده شماره ۶)، ریاضی و فارسی را دوست دارم چون زود یاد می‌گیرم بازی در هر موقعیتی به درد ما میخوره (مصاحبه‌شونده شماره ۷)، مطالعات را دوست دارم به خاطر بحث‌های تاریخی و قدیمی علوم هم به خاطر چیزهای آموزنده در مورد سلامتی و اعضای بدن (مصاحبه‌شونده شماره ۸)، از یادگیری علم اخلاق دانش و محبت لذت می‌برم (مصاحبه‌شونده شماره ۹)، ریاضی و فوتبال رو از بچگی دوست دارم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰).

تدریس با عشق

بهمون درس یاد میده بازی میکنه بد میکنه باهامون که مهربون باشیم (مصاحبه‌شونده شماره ۱)، درس دادن چون که معلم ما با ذوق و شوق درس میده و تا باهامون شوخی میکنه و جوک میگه میگیره مارو تو بغل برامون داستان میگه (مصاحبه‌شونده شماره ۲)، درس دادن با شوق و ذوق و با محبت کردن با ما بازی میکنه بازی‌هایی مثل اسم و فامیل، فوتبال، والیبال (مصاحبه‌شونده شماره ۳)، محبت می‌کرد مهربون بود مسابقه میذاشت به ما خوب درس یاد می‌داد و وقتی که متوجه نمی‌شدیم بهمون دوباره یاد می‌داد (مصاحبه‌شونده شماره ۵)، مثلاً بهمون درس میده با ما مهربان است و به ما حرف‌های خوب یاد میده میگه به بزرگ‌تر رسیدیم سلام کنیم. توی روی بزرگ‌تر داد نزنیم. نظافت را رعایت کنیم (مصاحبه‌شونده شماره ۸)، بهمون درس یاد میده کمکمون

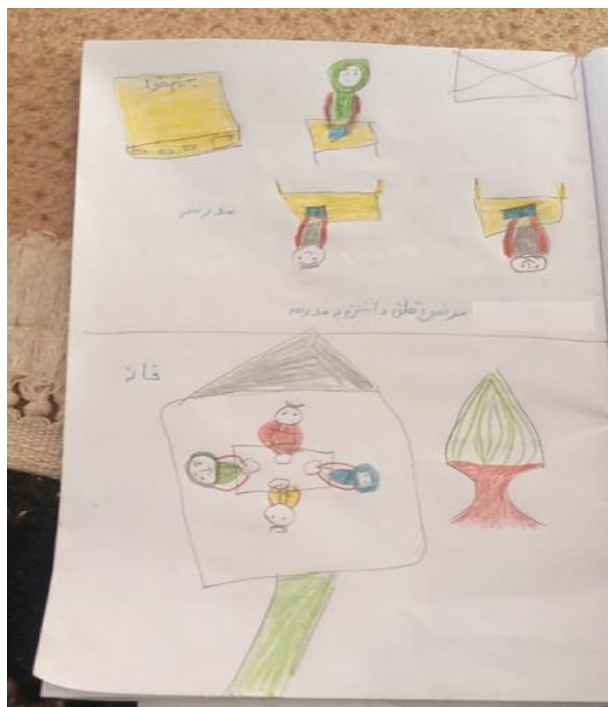

معلم به عنوان هدایتگر جریان یادگیری با چهره ای متمسک از نقش آفرین اصلی در ایجاد حس تعلق دانش آموزان است.

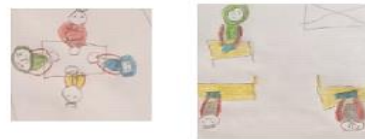

دانش آموزان با یادگیری و فراموشی مواجهت درسی در کنار معلم خود حس تعلق می کنند هم چنین بنا بر توضیح دانش آموز از نقاشی دانش آموزان با کمک به یکدیگر در درس ها بی مدرسه را بیشتر دوست دارند.

شکل ۱. نقاشی دانش آموز شماره ۱۱

دانش آموز مدرسه را خانه دوم خویش می داند و اینگونه مفهوم حس تعلق را برای خود تجسم می نماید.

همانگونه که در خانه اعضای خانواده کنار یکدیگرند معلم و دانش آموزان نیز برای دانش آموز تدامی کننده این حس است.

شکل ۲. نقاشی دانش آموز شماره ۵

۴ بحث و نتیجه‌گیری

دانش‌آموزان و معلمان در مدرسه حضور می‌یابند، مکان و کالبد مدرسه به ازای دومین نهاد اجتماعی و فیزیکی بایستی ادامه‌دهنده و تکمیل‌کننده حس تعلق باشد. در واقع اهمیت مفهوم حس تعلق برای دومین مکانی که دانش‌آموزان و معلمان زمان زیادی را در آن سپری می‌کنند، بسیار است. توجه به موارد مطرح شده به عنوان ابعاد حس تعلق می‌تواند به ایجاد حسی بهتر در مورد مدرسه در ذهن دانش‌آموزان کمک کرده و همچنین موجب می‌گردند تا آنان با رضایتی بالاتر به اجرای قوانین پرداخته و با علاقه و سرعتی بیشتر و سلامت روان کامل در دوران پسا کرونا در جهت موفقیت خود در مدرسه قدم بردارند. یافته‌های به‌دست‌آمده در این زمینه با نتایج پژوهش‌های پیشین (گودناو و گریدی،^۲ ۱۹۹۳؛ مکیان و کلانتار کوشه،^۱ ۲۰۱۵؛ کیا کیتینگ و الیس،^۳ ۲۰۰۷) و تا حدودی هم‌سو بوده است.

معلمان یکی از عوامل ایجاد احساس تعلق در دانش‌آموزان هستند، با توجه به این که بخش عمده‌ای از نقش معلمان، ایجاد محیطی امن، اعتماد بخش و حمایت‌آمیز است که با ابراز علاقه، توجه و ملاحظه خالصانه به هر دانش‌آموز به وجود می‌آید. تحقق اهداف نباید به صورتی باشد که در بازی یادگیری برخی از دانش‌آموزان برنده و برخی دیگر بازنده باشند. در افزایش فضای امن و حمایت‌آمیز، برجسته‌کردن ارزش فضیلت‌های دانش‌آموزان، همراه با مهارت‌ها و توانایی‌های منحصر به فردشان و ارزش فرآیند یادگیری و تکالیف یادگیری اهمیت دارد. پاداش دادن به فضیلت‌های دانش‌آموزان و تشویق آن‌ها به دادن پاداش به خود و احساس غرور نسبت به فضیلت‌های خویش، منجر به ایجاد فضایی می‌شود که هر دانش‌آموز در آن احساس "مورد توجه بودن" و نسبت به مدرسه احساس تعلق پیدا می‌کند. معلمان به منظور ایجاد این احساس در دانش‌آموزان (بعد عوامل ایجادکننده حس تعلق توسط معلم) می‌توانند از روش‌هایی چون

دانش‌آموزان یک کشور، آینده‌سازان آن جامعه محسوب می‌شوند و مسائل مربوط به آن‌ها باید با دقت بیشتری مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر عوامل فردی و اجتماعی که بر تحصیل دانش‌آموزان تأثیر دارد، یکی از مهم‌ترین عوامل محیط مدرسه می‌باشد. محیط مدرسه به عنوان یکی از بزرگ‌ترین محیط‌های اجتماعی که دانش‌آموزان از شش یا هفت سالگی در آن پا می‌نهند و تعاملات اولیه خود را در این مکان آغاز می‌کنند، نقش تأثیرگذاری در فرآیند جامعه‌پذیری و آموزش و پرورش دانش‌آموزان خود بر عهده دارد، مدارس در صورتی که بتوانند نیازهای اصلی نوجوانان را برآورده نماید، باعث احساس تعلق خاطر یا احساس تعلق به مدرسه در دانش‌آموزان خود می‌شوند، تعلق دانش‌آموزان به مدرسه با پیامدهای مهم زیادی در افراد و جامعه در ارتباط است (مکیان و کلانتار کوشه،^۱ ۲۰۱۵؛ نریمانی و اسرافیلی، ۲۰۱۹). به همین سبب این مطالعه با هدف واکاوی حس تعلق به مدرسه در دوران پس از بحران کرونا اجرا شد. در این مطالعه چهار مضمون سازمان‌دهنده ابعاد حس تعلق در دانش‌آموزان، عوامل ایجادکننده حس تعلق توسط معلم، عوامل ایجادکننده احساس عدم تعلق در مدرسه، افراد مورد اعتماد و خصوصیات شخصیتی آن افراد در دسته مفاهیم ادراک شده حس تعلق معلمان و دانش‌آموزان در دوران پسا کرونا قرار گرفتند.

نتایج بررسی پدیدارشناسانه واکاوی حس تعلق به مدرسه دانش‌آموزان و معلمان در دوران پسا کرونا نشان از ابعاد حس تعلق در دانش‌آموزان بود، که شامل مواردی چون علاقه‌مندی به مدرسه، وابستگی، مالکیت، کمک کردن به مدرسه و تعهد به قوانین و مقررات مدرسه و اجرای آن‌هاست. با توجه به این که حس تعلق به خانواده و خانه به عنوان نهادهای فطری وابستگی عاطفی و مکانی افراد در نقطه اوج مفهوم دلبستگی قرار دارند. پس از آن که

³ Kia-Keating & Ellis

¹ Makian & Kalantar Koshe

² Goodenow & Grady

کسب و با استفاده از استراتژی‌های مناسب، آن‌ها را راهنمایی کنند. کمک به دانش‌آموزان برای ایجاد حس تعلق در آن‌ها نسبت به مدرسه یکی از اثرگذارترین عوامل در موفقیت و سرحال بودن دانش‌آموزان است که کیفیت رابطه بین معلم و دانش‌آموز برای ایجاد چنین حسی نقش اصلی را ایفا می‌کند. این نتایج تا حدودی با نتایج حاصله از پژوهش‌های (شوچت، اسمیت، فرلونگ و هومل^۵، ۲۰۱۱؛ فونگ لم، چن، ژانگ و لیانگ^۶، ۲۰۱۵؛ آلن، فورچون و ارسلان^۷، ۲۰۲۱، نیمانی و اسرافیلی، ۲۰۱۹) هم‌سو هستند.

اعتماد بین دانش‌آموز و معلم، نخستین و مهم‌ترین گام برای موفقیت در تعلیم و تربیت است. از نگاهی دیگر، هرچند والدین تأثیرگذارترین افراد در زندگی کودک محسوب می‌شوند، اما پس از ورود کودک به مدرسه، نقش آموزگار بر نقش تعلیم و تربیتی والدین پیشی می‌گیرد؛ اگر حس اعتماد و امنیت لازم میان دانش‌آموز و معلم برقرار شود. به این ترتیب می‌توان تعلیم و تربیت کودک را فرآیند یا ساختاری چند بعدی دانست که آموزگار، کودک، پدر و مادر، دوستان و ... هر یک در یکی از رأس‌های آن قرار گرفته‌اند و شکی نیست که اگر ارتباط مناسبی بین یکی از این چند رأس برقرار نشود، فرآیند تعلیم و تربیت با مشکل روبه‌رو خواهد شد. در واقع دانش‌آموزان در برخورد با مسائل موجود در مدرسه از نزدیکان خود کمک گرفته تا با کمک آنان بتوانند بر چالش‌های به‌وجودآمده، فائق آمده و تعلق متزلزل شده خود را نسبت به مدرسه بازیابی کنند (بعد افراد مورد اعتماد و خصوصیات شخصیتی آن افراد)، این افراد کسانی چون معلمان، مدیر و مسؤولین مدرسه، والدین و دوستان هستند که با انجام فعالیت‌هایی چون با مهربانی رفتار کردن با دانش‌آموزان، شریک شدن در بازی آنان، کمک کردن به دانش‌آموزان در انجام فعالیت‌ها و تکالیفشان و

تدریس با عشق، بازی کردن در کلاس درس، ایجاد رابطه عاطفی بین خود و دانش‌آموزان و دانش‌آموزان با هم، با محبت و مهربانی، توجه به دانش‌آموزان و صحبت کردن با وی و علاقه به یادگیری دروس استفاده کنند تا بدین روش بتوانند با ایجاد فضایی همدلانه و آرامش‌بخش، بر چالش‌های آموزش قائق آمده و آموزشی با کیفیت‌تر و اثربخش‌تری را بدان‌ها ارائه دهند. یافته‌های دست‌یافته شده در این بعد تا حد زیادی با نتایج پژوهش‌های (اندرمن^۱، ۲۰۰۳؛ برو، بیٹی و وات^۲، ۲۰۰۴؛ کیفر، کوچه و البروک^۳، ۲۰۱۵؛ بوچارد و برگ^۴، ۲۰۱۷؛ مکیان و کلانتر کوشه، ۲۰۱۵؛ نیمانی و اسرافیلی، ۲۰۱۹؛ حسینی ایرج، مهدیان و جاجرمی، ۲۰۲۰) هم‌سو است.

بروز اتفاقات ناخوشایند در مدرسه می‌توانند موجب احساس عدم تعلق در دانش‌آموزان شده و موجب گردد که آنان احساسات و هیجانات تحصیلی ناخوشایندی را در مدرسه تجربه کرده و تعلقشان به مدرسه، دوستان و معلمان کاهش پیدا کند (بعد عوامل ایجادکننده احساس عدم تعلق در مدرسه)، از جمله این عوامل می‌توان از خاطره بد در روز اول مدرسه، دعوا با دوستان و درس نخواندن و برگزاری امتحان بر اساس نظر دانش‌آموزان یاد کرد، برای دانش‌آموزان مقاطع ابتدایی که می‌خواهند وارد مقطع بالاتر شوند، بزرگ‌ترین مشکل و نگرانی ایجاد دوستی با بقیه دانش‌آموزان و آشنایی با محیط جدید و برقراری ارتباط با تعداد بیشتری معلم نسبت به مقطع ابتدایی است. این دست عوامل می‌توانند در ابعادی چون علاقه به مدرسه، بهزیستی و احساس خودکارآمدی تحصیلی، انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر منفی داشته باشند و همچنین می‌توانند تأثیرات عمیقی را از خود به جای گذارند. با توجه بیشتر به دانش‌آموزان، معلم‌ها قادر خواهند بود درک بهتری از شرایط آن‌ها

⁵ Shochet., Smith, Furlong & Homel

⁶ Fong Lam, Chen, Zhang & Liang

⁷ Allen, Fortune & Arslan

¹ Anderman

² Brew, Beatty & Watt

³ Kiefer, Kuche and Alberuk

⁴ Bouchard and Berg

بتوانند با ایجاد فضایی مطلوب و دارای زیرساخت‌های متناسب در مدرسه و ارائه رفتارهای مسؤولیت‌پذیرانه، حساب شده و انعطاف‌پذیر، در دانش‌آموزان شور و اشتیاق و انگیزه ایجاد کرده و آنان را در راستای حرکت به سمت اهداف والای تربیتی و پرورشی و رشد و تعالی جامعه رهنمون سازند.

همچنین پیشنهاد می‌گردد تا معلمان در دوران پس از بیماری کرونا، به جز ارائه موارد درسی به آموزش برخی مفاهیم مهارت‌های اجتماعی متناسب با این دوره چون همدلی، درک متقابل، گوش دادن، همکاری کردن، رعایت آداب و پیروی از دستورات مبادرت ورزند تا بتوانند دانش‌آموزانی دانا با شایستگی اجتماعی-هیجانی را برای جامعه تربیت کنند.

دیگر فعالیت‌های مشابه با درک شرایط دانش‌آموزان، ایجاد انگیزه و حس مثبت در آنان، ایجاد فضایی دوستانه و لذت‌بخش برای دانش‌آموزان و شنیدن حرف‌های آنان، آنان را برای بازگردانی حس تعلق اثربخش خود در دوران پساکرونا آماده می‌سازند. این یافته‌ها با نتایج حاصل از پژوهش‌های (برو، بیٹی و وات، ۲۰۰۴؛ واکرا، ۲۰۰۹؛ بوچارد و برگ، ۲۰۱۷؛ آلن، فورچون و ارسلان، ۲۰۲۱؛ حسینی ایرج، مهدیان و جاجرمی، ۲۰۲۰) هم‌سو هستند.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌گردد به منظور رشد همه‌جانبه حس تعلق در دانش‌آموزان در دوران پساکرونا، معلمان، اولیا مدرسه و والدین با دریافت آموزش‌های متناسب در راستای بهبود مستمر کیفیت تعلق دانش‌آموزان به مدرسه قدم برداشته تا بدین روش

¹ Vaquera

منابع

- Ahmadi, S., Hosni, M., & Mousavi, M. (2017). The relationship between the school's moral atmosphere and the sense of belonging to the school and students' academic progress. *Journal of ethics in science and technology*, 13(4), pp. 125-132.
- Al-Barzi, M, KHoshbakht, F& Zakizadeh, M (2021). Investigating the role of parents' and teachers' attitudes towards school in students' sense of belonging to school: the mediating role of academic motivation, *Journal of Education and Learning Studies*, 13 (2), pp. ۲۴۱-۲۴۱
- Alesech, J., & Nayar, S. (2020). Acceptance and belonging: Understanding inclusion for children with special education needs in New Zealand. *International Journal of Whole Schooling*, 16(1), 84-116.
- Alirezaei, R& Sattari, S (2018). Comparing the sense of belonging to school and the motivation of academic achievement of secondary school students in normal and smart schools. *Scientific-Promotional Quarterly of Education Research*, 5(17), pp. 11-26.
- Allen, K. A., Fortune, K. C., & Arslan, G. (2021). Testing the social-ecological factors of school belonging in native-born, first-generation, and second-generation Australian students: A comparison study. *Social Psychology of Education*, 24(3), 835-856.
- Allen, K., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L. (2018). What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 30(1), 1-34.
- Anderman, L. H. (2003). Academic and social perceptions as predictors of change in middle school students' sense of school belonging. *The journal of experimental education*, 72(1), 5-22.
- Arslan, G. (2018). Understanding the association between school belonging and emotional health in adolescents. *International Journal of Educational Psychology*, 7(1), 21-41.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Beykhormizi, Z., & Noorabadi, S. (2021). Analysis of the importance and position of the calling school in the virtual education of the corona and post-corona era. *The 18th annual conference titled Iranian identity, curriculum and education in the post-corona era*.
- Biag, M. (2016). A descriptive analysis of school connectedness: The views of school personnel. *Urban Education*, 51(1), 32-59.

- Blum, Robert W. "A case for school connectedness." *Educational leadership* 62, no. 7 (2005): 16-20.
- Booker, K. C. (2004). Exploring school belonging and academic achievement in African American adolescents. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 6(2), 131.
- Bouchard, K. L., & Berg, D. H. (2017). Students' School Belonging: Juxtaposing the Perspectives of Teachers and Students in the Late Elementary School Years (Grades 4-8). *School Community Journal*, 27(1), 107-136.
- Brew, C., Beatty, B., & Watt, A. (2004, December). Measuring students' sense of connectedness with school. In Australian Association for Research in Education Annual Conference, Melbourne.
- Cartmell, H., & Bond, C. (2015). What does belonging mean for young people who are international new arrivals. *Educational & Child Psychology*, 32(2), 89-101.
- Cemalcilar, Z. (2010). Schools as socialisation contexts: Understanding the impact of school climate factors on students' sense of school belonging. *Applied psychology*, 59(2), 243-272.
- Chiu, M. M., Pong, S., Mori, I., & Chow, B. W.-Y. (2012). Immigrant Students' Emotional and Cognitive Engagement at School: A Multilevel Analysis of Students in 41 countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(11), 1409-1425.
<https://doi.org/10.1007/s10964-012-9763-x>.
- Craggs, H., & Kelly, C. (2018). Adolescents' experiences of school belonging: A qualitative meta-synthesis. *Journal of Youth Studies*, 21(10), 1411-1425.
- Da Silva, I. M. M. (2021). School belonging during challenging times.
- Farooqi, P, Porshalchi, H& Ismakhani Akbarinejad, H (2019). The role of feeling of belonging to school in predicting students' academic enthusiasm and academic self-efficacy. *Social Welfare Scientific-Research Quarterly*, 20(78), pp. 179-197.
- Faust, P. B., Ennis, L. S., & Hodge, W. M. (2014). The Relationship between Middle Grade Student Belonging and Middle Grade Student Performance. *Alabama Journal of Educational Leadership*, 1, 43-54.
- Fong Lam, U., Chen, W. W., Zhang, J., & Liang, T. (2015). It feels good to learn where I belong: School belonging, academic emotions, and academic achievement in adolescents. *School Psychology International*, 36(4), 393-409.
- Goodenow, C. (1993a). Classroom Belonging among Early Adolescent Students: Relationships to Motivation and Achievement. *The Journal of Early Adolescence*, 13(1), 21-43.
<https://doi.org/10.1177/0272431693013001002>.

- Goodenow, C., & Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The journal of experimental education*, 62(1), 60-71.
- GriffGreen, Jenifer. (2008). Relations among school connectedness, hope, life satisfaction and bully victimization, *Psychology in the Schools*. 3352- 43.
- Gumbiner, L. M. (2021). *Standing Out and Fitting In: Rural Minority Adolescents' Sense of Belonging at School* (Doctoral dissertation, Indiana University).
- Gummadam, P., Pittman, L. D., & Ioffe, M. (2016). School belonging, ethnic identity, and psychological adjustment among ethnic minority college students. *The Journal of Experimental Education*, 84(2), 289-306.
- Guterres, A. (2020). The future of education is here. Launch of the policy brief: education during COVID-19 and beyond, United Nations.
- Halse, C. (Ed.). (2018). *Interrogating Belonging for Young People in Schools* (1st edition). Springer International Publishing.
<https://doi.org/10.1007/978-3-319-75217-4>.
- Hedayati, F& Rudbarki Kalari, B (2022). Post-corona education: We cannot return to the world as it was before. *Quarterly of a new approach in educational sciences*. 4(2), pp. .۳۴-۳۹
- Hemti, B (2019). The role of academic emotions, perceived autonomy support and sense of belonging to school in predicting academic-social adjustment of homeless students. *Scientific Research Quarterly of School Psychology*, 9(1), pp. 208-229.
- Hosseinmardi, A, Ghorban Shiroudi, Sh, Zarbakhsh Bahri, M& Tizdast, T (2019). Development of a structural model to predict academic progress based on academic enthusiasm, enthusiasm for school and students' sense of belonging to school with the mediation of academic achievement motivation. *Health-Oriented Lifestyle Quarterly*, 4 (Special Issue), pp. 128-136.
- Iraj Hosseini, S J, Mahdian, H& Jajermi, M (2019). Structural relationships of basic psychological needs with adjustment and sense of belonging to school in high school students. *Development of Psychology*, 9(6), pp. 77-88.
- Ito, A. (2011). Enhancing school connectedness in Japan: The role of homeroom teachers in establishing a positive classroom climate. *Asian Journal of Counselling*, 18(1), 41-62.
- Iyengar, R. (2020). Education as the path to a sustainable recovery from COVID-19. *Prospects*, 49(1), 77-80.
- Karcher, M. J., Holcomb, M., & Zambrano, E. L. I. A. S. (2008). Measuring and evaluating adolescent connectedness. *Handbook of school counseling*, 651-672.

- Kern, A., Montgomery, P., Mossey, S., & Bailey, P. (2014). Undergraduate nursing students' belongingness in clinical learning environments: Constructivist grounded theory. *Journal of Nursing Education and Practice*, 4(3), 133.
- Kia-Keating, M., & Ellis, B. H. (2007). Belonging and connection to school in resettlement: Young refugees, school belonging, and psychosocial adjustment. *Clinical child psychology and psychiatry*, 12(1), 29-43.
- Kiefer, S. M., Alley, K. M., & Ellerbrock, C. R. (2015). Teacher and peer support for young adolescents' motivation, engagement, and school belonging. *Rmle Online*, 38(8), 1-18.
- Lee, C. (2002). The Impact of Belonging to a High School Gay/Straight Alliance. *The High School Journal*, 85(3), 13-26.
- <https://doi.org/10.1353/hsj.2002.0005>
- Liu, Y., Carney, J. V., Kim, H., Hazler, R. J., & Guo, X. (2020). Victimization and students' psychological well-being: The mediating roles of hope and school connectedness. *Children and Youth Services Review*, 108, 104674.
- Liu, Y., Carney, J. V., Kim, H., Hazler, R. J., & Guo, X. (2020). Victimization and students' psychological well-being: The mediating roles of hope and school connectedness. *Children and Youth Services Review*, 108, 104674.
- Longaretti, L. (2020). Perceptions and experiences of belonging during the transition from primary to secondary school. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 45(1), 31-46.
- Lovell, G. (2022). Supporting Sense of School Belonging for Primary School Children with Social, Emotional and Mental Health Needs: The Views and Perspectives of Teaching Staff.
- Makian, R & Koshe Sheriff, S M (2014). Psychometric characteristics of school belongingness questionnaire and its relationship with academic burnout and progress motivation among students in Tehran. *Educational Measurement Quarterly*, 6(20), pp. 119-138.
- Makian, R. S., & Sheriff Kouche, S. M. (2015). Psychometric Properties of the School Feelings Questionnaire Relating to School Burnout and Achievement Motivation among Students in Tehran. *Journal of Educational Measurement* 6: 136-19.
- McNeely, C. A., Nonnemaker, J. M., & Blum, R. W. (2002). Promoting school connectedness: Evidence from the national longitudinal study of adolescent health. *Journal of school health*, 72(4), 138-146.
- Naimi, E, Mehboobzadeh, M & Saidi, M (2019). Investigating the role of

- parents' educational experiences and teachers' differentiation in students' sense of belonging to the school. *The Journal of Research in Humanities Education of Farhangian University*, 6(21), pp. 53-60.
- Narimani, M& Esrafil, H (2018). The relationship between feeling of belonging to school, academic enthusiasm and academic excitement with school well-being in students. *The first national conference of Farda School, Ardabil*.
- Neel, C. G. O., & Fuligni, A. (2013). A longitudinal study of school belonging and academic motivation across high school. *Child development*, 84(2), 678-692.
- Pendergast, D., Allen, J., McGregor, G., & Ronksley-Pavia, M. (2018). Engaging Marginalized, "AtRisk" Middle-Level Students: A Focus on the Importance of a Sense of Belonging at School. *Education Sciences*, 8(3), 138.
<https://doi.org/10.3390/educsci8030138>
- Piri, M., Barki, I., & Shahi, A. (2018). The relationship between the quality of students' learning experiences in the feeling of belonging to school and the mediating role of attitude towards the curriculum. *Iranian Curriculum Studies Quarterly*, 14(53), pp. 55-76.
- Purkey, W. W., & Novak, J. M. (1996). *Inviting school success: A self-concept approach to teaching, learning, and democratic practice*. Wadsworth, Inc., Distribution Center, 7625 Empire Drive, Florence, KY 41042-2978.
- Rose, R., & Shevlin, M. (2017). A Sense of Belonging: Childrens' Views of Acceptance in 'Inclusive' Mainstream Schools. *International Journal of Whole Schooling*, 13(1), 65-80.
- Shafai, S., Kalantari, F. (2016)). Relationship between feeling of belonging to the school and the educational and occupational planning of high school students in the second period of the city of Dasht, Third National Conference on Psychology and Education, Shadegan, Islamic Azad University, Shadegan Branch. 1-8.
- Sharifi, F, Marzieh, A& Janabadi, Hossein (2016). The relationship between achievement goals and the sense of belonging to the school and mental vitality of students. *Scientific Research Quarterly of School Psychology*, 6(4), pp. 119-99.
- Sheikhul-Islami, A& Khakdal-Qoja Baglo, S (2017). Investigating the psychometric properties of the short form of school attachment scale. *Educational Measurement Quarterly*, 9(33), pp. 175-188.
- Shochet, I. M., Smith, C. L., Furlong, M. J., & Homel, R. (2011). A prospective study investigating the impact of school belonging factors on negative affect in adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 40(4), 586-595.

- Shochet, I. M., Smyth, T., & Homel, R. (2007). The impact of parental attachment on adolescent perception of the school environment and school connectedness. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 28(2), 109-118.
- Smerdon, B. A. (2002). Students' Perceptions of Membership in Their High Schools. *Sociology of Education*, 75(4), 287-305.
<https://doi.org/10.2307/3090280>
- Sulaimanpour Imran, M, Esmaili Shad, B, Mortazavi Kiasri, F& Aliabadi, Mehdi (2018). The relationship between school culture and sense of belonging to school with the mediating role of academic success in students. *Educational Leadership and Management Quarterly*, 13(3), pp. 153-166.
- Tabesh, M (2015). The color of the school (examination of the factors affecting the sense of attachment of students and teachers towards the school. *Teacher Development Journal*, 303, pp. 6-9.
- Vaquera, E. (2009). Friendship, educational engagement, and school belonging: Comparing Hispanic and White adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 31(4), 492-514.
- Vaz, S., Falkmer, M., Ciccarelli, M., Passmore, A., Parsons, R., Black, M, & Falkmer, T. (2015). Belongingness in early secondary school: Key factors that primary and secondary schools need to consider. *PLoS One*, 10(9), e0136053.
- Yazdanpour, M, Barqi Moghadam, J& Mirsamadi, H (2018). The relationship between sense of belonging to school and academic success in student athletes: Investigating the mediating role of academic persistence. *Scientific Quarterly Journal of Sports Psychology Studies*, 8(29), pp. 123-137.
- Yuen, M., Lau, P. S., Lee, Q. A., Gysbers, N. C., Chan, R., Fong, R. W, & Shea, P. M. (2012). Factors influencing school connectedness: Chinese adolescents' perspectives. *Asia Pacific Education Review*, 13(1), 55-63.
- Zahed, A., Karimi Yousefi, S. H., & MoeiniKia, M. (2013). Psychometric properties of the scale of interest in school. *Educational and Scholastic studies*, 2(4), 56-70.